

Dokumenttype	NOU 1990:16	Dokumentdato	1990-06-07
Tittel	Økonomisk sosialhjelp		
Utvalgsleder	Telle, Liv		
Utgiver	Sosialdepartementet		
Oppnevnt	1990-01-08	Sider	64
Note	Trykt vedlegg: Finansiering av den økonomiske sosialhjelpa av L.I.Terum		
Kapittel	2 - Sammendrag av arbeidsgruppas forslag		

Arbeidsgruppa er i mandatet bedt om å vurdere endringer i regelverket for økonomisk sosialhjelp og praksis på området som kan bidra til å dempe utgiftsutviklingen. Arbeidsgruppa er også bedt om å vurdere kapittel 5 i tidligere forslag til ny sosiallov (Ot.prp nr 60, 1988-89 og Ot.prp nr 8, 1989-90). Arbeidsgruppas anbefalinger og forslag framkommer under hovedpunktene 7 og 8 i rapporten.

Kapittel 7 inneholder en prinsippdiskusjon av mulige utgiftsreducerende tiltak, både regelendringer og endringer i praktiseringen av regelverket.

I 7.2 drøftes muligheten av en innsnevring i retten til økonomisk sosialhjelp ved å overføre ansvar til familien, andre eller individet selv. Arbeidsgruppas flertall ønsker ikke å redusere det offentliges ansvar i særlig grad, bl.a fordi det ville bety redusert økonomisk trygghet for svakstilte. Representanten Nygaard er ikke enig i dette, og ønsker ved sine lovforslag (jfr hovedpunkt 8) å begrense rettighetene for dem som har andre muligheter til å få dekket utgiftene til livsopphold.

I 7.3 omtaler arbeidsgruppa muligheten for å redusere kommunenes sosialhjelpsutgifter ved utvidet bruk av statlige stønadsordninger. Flertallet påpeker at slike endringer ikke nødvendigvis vil føre til reduksjoner i offentlige utgifter, men til en flytting av utgiftene fra kommunene til staten. Endringene ville imidlertid totalt sett føre til reduserte kostnader til saksbehandling og administrasjon. Det ligger utenfor arbeidsgruppas mandat å foreslå endringer i statlige stønadsordninger, men flertallet har likevel pekt på noen endringer som bør vurderes; f.eks rett til dagpenger eller andre statlige ytelser for unge arbeidsledige uten hensyn til om de har opparbeidet trygderettigheter. Representanten Nygaard har reservert seg fra 7.3 i sin helhet.

I 7.4 drøftes om standardisering, eller normering av den økonomiske sosialhjelpen kan føre til utgiftsreduksjon. Arbeidsgruppa påpeker bl.a at skjønnsutøvelsen kan tenkes å ha en utgiftsdrivende effekt. Økt standardisering kan av forskjellige grunner ha en innsparingseffekt. Standardisering må også vurderes ut fra hensynet til klientenes rettsikkerhet og større geografisk likhet i stønadsnivå. Argumentene mot statlig regulering av stønadsnivået er særlig hensynet til det kommunale selvstyret, individuelle behovsvariasjoner og lokale variasjoner i leveomkostninger. Arbeidsgruppas medlemmer har ulike syn på dette spørsmålet. På den ene siden fremmer representantene Søyland og Terum et forslag om lovfestede minstenormer. Representanten Nygaard går på sin side inn for å opprettholde dagens ordning som gir den enkelte kommune adgang til å gi lokalt fastsatte normer. De to øvrige representantene fremmer hver sine forslag som kan betraktes som mellomstandpunkt. Representanten for Sosialdepartementet foreslår lovfestet at staten skal gi veiledende retningslinjer om stønadsnivået, mens representanten for Kommunaldepartementet mener lovteksten må utformes slik at staten kan gi veiledende retningslinjer om stønadsnivået.

I 7.5 fremmes en rekke forslag og anbefalinger om bedring av sosialkontorenes arbeidsmetoder og organisering. I 7.5.1 er betydningen av samarbeid mellom sosialkontor og det øvrige hjelpeapparat omtalt. Arbeidsgruppa mener at det kan være av betydning for utgiftsveksten å få bestemmelser i sosialtjenestens og samarbeidsinstansenes lovverk som pålegger instansene samarbeid og gjensidig bistand.

I 7.5.2 nevnes kort nyere forsøksvirksomhet, der man har prøvd ut alternative organisasjonsformer på sosialkontor. Dette gjelder f.eks egen

mottaksordning, spesialisering av kuratorfunksjonene i økonomikuratorer, tiltakskuratorer, etc. Arbeidsgruppa konkluderer med at sosialkontorene for å oppnå bedre resultater både må prøve ut nye arbeidsmetoder og organisasjonsformer og finne fram til en hensiktsmessig arbeidsdeling med resten av hjelpeapparatet.

I 7.5.3 drøftes bruk av vilkår i arbeidet med rehabilitering av unge arbeidsledige sosialhjelpsmottakere. Det er etter gjeldende lov adgang til å sette vilkår om at klienten for å få sosialhjelp må ta imot reelle tilbud om arbeid eller opplæring. Problemet er imidlertid hvordan man skal forholde seg dersom klienten ikke oppfyller vilkåret. Arbeidsgruppa går inn for at det fortsatt som hovedregel skal kunne settes vilkår om at klienten tar imot tilbud om egnet arbeid, arbeidstrening eller opplæring. Gruppa foreslår presisert i lovteksten at det kan gis nødhjelp/reduisert stønad i tilfeller der klienten ikke oppfyller lovlige vilkår. Jfr nedenfor.

I 7.5.4 omtales forsøksvirksomhet med økonomisk rådgivning på sosialkontor. Etter arbeidsgruppas syn ligger det klare innsparingsmuligheter i slik rådgivning. Arbeidsgruppas flertall mener dessuten at det kan ligge innsparingsmuligheter i å gi sosialhjelpsmottakere en mer standardisert ytelse. Derved oppmuntres klienten til selvstendig planlegging, og vil på lengre sikt kunne bli uavhengig av sosialkontoret.

Arbeidsgruppa antar at manglende kontrollrutiner eller mangel på oppfølging av slike er blant årsakene til at kommunene har hatt større utgifter til økonomisk sosialhjelp enn nødvendig. I 7.5.5 anbefaler gruppa at det innskjerpes at sosialkontorene skal følge reglene om opplysningsplikt, skriftlig saksframstilling og fullstendige vedtak. Jfr lov om sosial omsorg § 13 og § 20 og forvaltningslovens § 23 og § 24. For å bedre kommunenes praksis anbefaler arbeidsgruppa at statlige myndigheter utarbeider veiledningsmaterieell med forslag til saksbehandlings- og kontrollrutiner. Arbeidsgruppa nevner også muligheten for, gjennom regelverket, å utvide sosialkontorenes adgang til å innhente opplysninger fra andre instanser enn offentlige organer, f.eks banker. Av tidsmessige grunner har arbeidsgruppa ikke gått nærmere inn på en vurdering av de spørsmålene en slik adgang reiser, men anbefaler at spørsmålene utredes nærmere. Videre anbefaler gruppa at statlige myndigheter tar initiativ til en gjennomgang av koblingsmuligheter mellom ulike etaters EDB-registre med tanke på å forenkle sosialkontorenes informasjonsinnhenting. Det er i den forbindelse også behov for en klargjøring av reglene om taushetsplikt.

I kapittel 8 er forslagene i kap 5 i lovutkastet i Sosiallovproposisjonen (Ot.prp nr 60, 1988-89, jfr. Ot.prp nr 8, 1989- 90) vurdert. De forskjellige paragrafene er her gjennomgått punkt for punkt.

To av arbeidsgruppas medlemmer - representantene Søyland og Terum - har lagt fram eget forslag om normert stønad og stønad etter skjønn. Forslaget går ut på lovfesting av minstenormer tilsvarende folketrygdens minsteytelser. Videre foreslås det at staten skal finansiere de normerte ytelsene, og at kommunene skal ha det økonomiske ansvaret for nødhjelp og skjønnsmessige ytelser. De nevnte representantene har redegjort for sitt syn på disse spørsmålene i 8.3.

Representantene for departementene har ulike syn på Sosiallovproposisjonens § 5-1 om stønad til livsopphold, jfr 8.1. Alle tre støtter forslaget til første ledd som tilsvarende gjeldende rett. Representanten for Kommunaldepartementet støtter også forslaget om at departementet kan gi veiledende retningslinjer om stønadsnivået, jfr ovenfor, mens representanten for Sosialdepartementet foreslår bestemmelsen formulert slik at departementet skal gi veiledende retningslinjer om stønadsnivået. Representanten Nygaard foreslår bestemmelsen fjernet og erstattet med en hjemmel for kommunene til å gi retningslinjer om stønadsnivået.

Representantene for Kommunaldepartementet og Sosialdepartementet foreslår også et nytt tillegg i § 5-1 om at det ved vurderingen av søkers økonomiske stilling kan legges vekt på inntekt vedkommende har hatt til rådighet i de siste 30 dager før søknaden ble fremmet. Representanten Nygaard foreslår to tilleggsbestemmelser (enten som nye ledd i § 5-1 eller som egne bestemmelser). Det ene forslaget går ut på å begrense rett til stønad for personer under 25 år uten forsørgeransvar som bor sammen med

foreldre. Det andre forslaget går ut på at personer som lever sammen i ekteskapslignende forhold uten å være gift med hverandre, ved utmålingen av økonomisk stønad skal vurderes som ektefeller.

Sosiallovproposisjonens § 5-2 om stønad til andre formål er behandlet i 8.2. Representanten for Kommunaldepartementet støtter dette forslaget, men foreslår at overskriften endres til stønad i særlige tilfelle, slik at overskriften samsvarer med innholdet i bestemmelsen. Dette innholdet er identisk med gjeldende rett. Representanten for Sosialdepartementet har formulert en alternativ bestemmelse som innebærer en tilstramming i forhold til gjeldende rett. Dette alternativet går ut på at det presiseres i lovteksten at hjelpen skal gjelde andre formål enn livsopphold. Før det er nærmere avklart hva retningslinjene etter § 5-1 skal gå ut på, finner hun ikke tilstrekkelig grunnlag for å gå inn for dette alternativet, men støtter forslaget i Sosiallovproposisjonens § 5-2 med endret overskrift. Hun foreslår også et nytt ledd om at departementet skal gi veiledende retningslinjer om bruk av denne bestemmelsen. Representanten Nygaard støtter det nevnte alternativet.

Samtlige av medlemmene, unntatt representanten for Kommunaldepartementet, har foreslått en egen nødhjelpsbestemmelse, jfr 8.4.

Representantene for departementene er enige om forslag til bestemmelse om stønadsformer, jfr 8.5. Forslaget innebærer bl.a en utvidet adgang til bruk av lån. Representantene Søyland og Terum går imot en slik utvidelse. De har også fremmet et forslag som gir en snevrere adgang til bruk av varer og tjenester enn det forslaget fra representantene for departementene innebærer.

Forslag til bestemmelser om utbetaling av stønad er behandlet i 8.6.

Arbeidsgruppa er enig om forslag til bestemmelse om bruk av vilkår, jfr 8.7. Medlemmene er også enige om at bestemmelsen bør inneholde noe om hvordan en skal forholde seg hvis lovlige vilkår brytes.

Kommunaldepartementets representant foreslår en bestemmelse om at stønaden i slike tilfeller kan reduseres, mens de øvrige representantene foreslår at hjelpen da kan begrenses til nødhjelp.

Medlemmene er videre enige om bestemmelser om følgen av at det er gitt uriktige opplysninger og inndrivelse av lån og andre former for dekning, jfr 8.8 og 8.9. Disse bestemmelsene vil gjøre det enklere å inndrive et tilbakebetalingskrav hvis noen ved å gi feil opplysninger eller ved å fortie opplysninger har fått utbetalt stønad på urettmessig grunnlag. Medlemmene er også enige om forslag til bestemmelser om refusjon i underholdsbidrag og ytelser fra folketrygden m.m, jfr 8.10 og 8.11.

I 8.12 er Sosiallovproposisjonens bestemmelse om samarbeid med andre deler av forvaltningen kommentert. For helhetens skyld er også Sosiallovproposisjonens bestemmelse om fylkesmannens kompetanse i klagesaker kommentert i 8.13.
